VERTAALD DOOR ...

Wie vertaalt, loopt onvermijdelijk tegen de grenzen van de taal aan. In deze rubriek presenteert elke maand een vertaler zijn of haar weerbarstigste vertaalprobleem – en de uiteindelijke oplossing.

Barber van de Pol

Wat is het grootste vertaalprobleem dat u bent tegengekomen?
Veel boeken hebben een ijzersterke begin- of slotzin, en dat feest wil je niet bederven. Een goed begin is het halve werk en de laatste klap is een daalder waard, zou Sancho Panza tegen Don Quichot zeggen.

"Call me Ismael", zo begint *Moby-Dick* van Herman Melville – 'Noem me Ismaël' of, te vlot, 'Zeg maar Ismaël'. Het is het allebei net niet.

De slotzin uit *De kolonel krijgt nooit post* van Gabriel García Márquez luidt "Mierda." *Mierda* kun je, net als *Scheiße*, *shit* en *merde*, letterlijk ('stront') én figuurlijk ('verdomme') opvatten. De kolonel antwoordt zijn vrouw, die hem vraagt wat ze moeten eten als hij al hun geld uitgeeft aan de vechthaan van hun overleden zoon.

Hoe hebt u het opgelost?
Vanwege de godvrezende inslag in Melvilles boek overwoog ik 'Heet me Ismaël', dan kon Neeltje Maria Mins mooie boektitel (*Voor wie ik liefheb wil ik heten*) gratis meeklinken. Het zou de toon hebben gezet, een nadrukkelijk bijbelse toon. Ik heb het met pijn in het hart als té apart verworpen. (Het is "Noem me Ismaël" geworden.)

Van Márquez' slotzin heb ik "Stront" gemaakt, in de hoop dat het Nederlands klaar was voor de genoemde dubbele betekenis. Dat was in 1973. Inmiddels zijn we in zulke gevallen massaal 'shit' gaan zeggen, en wie weet zegt een oude kolonel in Colombia dat tegenwoordig ook. Toen kon dat echt niet.

Is "Stront" fout? Een vertaler kiest almaar tussen cliché en een beetje vervreemding, en bakt géén ABN.

Barber van de Pol (1944) is vertaler van onder meer Cortázar, Neruda, Borges, García Márquez, Cervantes (*Don Quichot*), Melville (*Moby-Dick*), en toneel van Kleist, Hebbel, Lorca, Molière, Djuna Barnes en Schiller (*Maria Stuart*). Voor haar vertaling van Cortázars *Rayuela* ontving zij in 1975 de Martinus Nijhoff-prijs. Over vertalen schreef zij *Cervantes & co* (aangevulde herdruk 2015). Haar laatste eigen boek is *Zingen is geluk* (2013, De Bezige Bij).

Foto: Keke Keukelaar